

Kabinet Minister-President
Ministerie van Algemene Zaken

202400970

> Retouradres Postbus 20001 2500 EA Den Haag

Tweede Kamer der Staten-Generaal
t.a.v. de informateur dhr. R. van Zwol
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Kabinet Minister-President

Binnenhof 19
2513 AA Den Haag
Postbus 20001
2500 EA Den Haag
www.rijksoverheid.nl

TWEEDE KAMER
der
STATEN-GENERAAL

Ingekomen 12 APR 2024

Onze referentie
4395013

DIENST Griffie Nr.

Datum 11 april 2024

Geachte heer Van Zwol,

Bijgaand doe ik u antwoorden toekomen op vragen gesteld aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (kenmerk 202400862). De vragen zijn beantwoord door de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

DE MINISTER-PRESIDENT,
Minister van Algemene Zaken,
namens deze,
De Secretaris-Generaal

> Retouradres Postbus 20011 2500 EA Den Haag

Aan de Minister-President
Minister van Algemene Zaken
T.a.v. drs. M. Rutte
Binnenhof 19
2513 AA Den Haag

Ministerie van BZK

Turfmarkt 147
Den Haag
Postbus 20011
2500 EA Den Haag
[www.linkedin.com/company/
ministerie-van-bzk](http://www.linkedin.com/company/ministerie-van-bzk)

Contactpersoon

[Redacted]

[Redacted]

[Redacted]

Kenmerk

2024-0000220996

Uw kenmerk

202400862

Datum 11 april 2024
Betreft Uitvraag informateur kenmerk 202400862

Geachte heer Rutte,

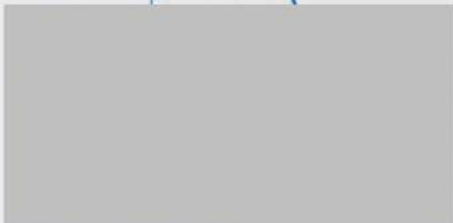
Op 9 april 2024 deed u ons per brief (kenmerk 202400862) het verzoek van de informateur, de heer Van Zwol, toekomen om hem te informeren over enkele vragen omtrent de rijksambtenaren.

De gevraagde informatie vindt u gevoegd bij deze brief.

Ik wil u vragen deze informatie door te geleiden naar de informateur.

Hoogachtend,

De secretaris-generaal van het ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties,

Vooraf

Uw vragen zien op cijfermatige onderbouwing van (onderdelen van) het personeelsbestand van het Rijk. De omvang en bijbehorende financiële middelen van het vaste en ingehuurd personeelsbestand hangen samen met de taken die de overheid moet uitvoeren en de politieke keuzes die daarin worden gemaakt. In dat kader attendeer ik u graag op bijgaand document dat ingaat op de bredere context van een 'betrokken, bekwame en betrouwbare overheid'. Daarin komt naar voren welke opgaven BZK ziet om 1) de bestuurskracht te vergroten om de democratische rechtstaat te beschermen; 2) de uitvoeringskracht te versterken om het juiste te doen voor inwoners en 3) de veerkracht te verstevigen om klaar te zijn voor wat komen gaat. U ziet daarin ook terug dat wij voorstellen werk te maken van complexiteitsreductie en procesoptimalisatie, te kijken waar taken dubbelen en deze te schrappen en een impuls te geven aan de rijksbrede bedrijfsvoering.

1. Kan worden aangegeven hoeveel rijksambtenaren er waren in 2023, per departement?

Het aantal fulltime eenheden (fte) bij de rijksoverheid in 2023 bedroeg 147.841, ingevuld door 156.478 rijksambtenaren. In de tabel hieronder kunt u een uitsplitsing per departement zien.

Tabel 1 Aantal rijksmedewerkers naar ministerie in fte¹

Jaar	2023
AZ	498
BZ	3.465
BZK	13.445
EZK	10.772
Fin	36.842
IenW	15.443
JenV	34.842
LNV	4.199
OCW	6.103
SZW	4.876
VWS	6.518
HCvS	1.871
Rechtspraak*	8.967
Totaal	147.841

*Betreft enkel de niet-rechtelijke ambtenaren
Bron: O&P Rijk.

2. Kan worden aangegeven hoe omvangrijk de externe inhuur was in 2023 (aandeel t.o.v. uitgaven personeel)?

In 2023 bedroegen de totale uitgaven aan externe inhuur 3,26 miljard euro. Dit is 15,4 procent van de totale personele uitgaven (21,19 miljard euro). Hierbij is gekeken naar de definitie van inhuur zoals gebruikt bij de 'Roemernorm'².

3. Met welke groei van het aantal rijksambtenaren en van externe inhuur wordt rekening gehouden in de meerjarenraming 2024-2028?

Er is geen meerjarenraming 2024-2028 voor het aantal rijksambtenaren: de gewenste (personele) omvang van de Rijksoverheid is een politiek-ideologisch vraagstuk en hangt sterk samen met de omvang van het takenpakket. Het huidige percentage externe inhuur is (deels) het gevolg van de verhouding tussen politieke doelstellingen en beschikbare capaciteit. De begrote uitgaven van

¹ [Zie Jaarrapportage Bedrijfsvoering Rijk 2022 voor ontwikkeling tot 2022 \(p.7\).](#)

² [Kamerstuk II 2009/10,31701, nr. 32](#)

kerndepartementen aan personeel en externe inhuur stijgen niet in de periode 2024 tot en met 2028, maar dalen zelfs iets.

Voor externe inhuur geldt dat de uitgaven aan externe inhuur onder de 10 procent van de totale personele uitgaven ('Roemernorm') moeten blijven. Echter, in voorkomend geval kan hiervan onderbouwd (in het jaarverslag) worden afgeweken. Aan de Tweede Kamer is onderzoek toegezegd naar de realisatie van genoemde norm (motie Nijboer), dit onderzoek is in uitvoering.

4. Kan worden aangegeven hoeveel voorlichters de ministeries afzonderlijk en samen in dienst hebben en wat de raming is van dit aantal tot 2028?

Onderstaand een overzicht van de voorlichters werkzaam op de kerndirecties Communicatie van de departementen. Deze gegevens zijn afkomstig uit het overzicht³ dat jaarlijks op Rijksoverheid.nl wordt gepubliceerd. Het fte-overzicht bestaat uit vaste medewerkers en medewerkers met een tijdelijk dienstverband van 1 jaar of langer (zoals jaarcontracten, detacheringen, externe inhuur, inhuur via externe communicatiepool). Het betreft de daadwerkelijke bezetting. Er is geen meerjarenraming tot 2028.

Tabel 2 Aantal fte met functie persvoorlichting / woordvoering

Peildatum 1-1-2024	Aantal Fte
AZ/DPC	11,7
AZ/RVD	5,8
BZ	11,0
BZK	9,0
Def	18,6
EZK	10,0
Fin	14,0
IenW	8,0
JenV	13,4
LNV	7,0
OCW	11,0
SZW	8,5
VWS	10,0
Totaal	138,0

Bron: Algemene Zaken

5. Welke besparing ten opzichte van de meest actuele raming zou een bevrozing van het aantal rijksambtenaren op het huidige niveau in 2028 betekenen?

Zie ook de beantwoording van vraag 3. De begrote personele uitgaven van kerndepartementen stijgen in de periode tot en met 2028 niet. Een bevrozing van het aantal rijksambtenaren zal daarom waarschijnlijk geen besparing op de begroting van de ministeries betekenen.

6. In de miljoenennota 2024 (p. 231, arbeidsvoorwaarden) is een bedrag gereserveerd van +18,5 mld. 'arbeidsvoorwaardenruimte ijklijn RB-eng', alsmede +2,1 mld. voor 'arbeidsvoorwaardenruimte ijklijn I'. Op welke veronderstellingen en uitgangspunten is deze raming gebaseerd?

De genoemde 18,5 mld. betreft het totaal aan geraamde loonbijstelling op alle loongevoelige delen van de verschillende begrotingen tot en met 2028 ('sector Rijksbegroting'). Genoemde 2,1 mld. betreft de geraamde loonbijstelling op de loongevoelige delen van het investeringsplafond tot en met 2028. Genoemde bedragen volgen uit de destijds actuele ramingen van het CPB, te weten de Macro Economische Verkenning (MEV) 2024.

³ [Overzicht fte directies communicatie Rijksoverheid](#)

De (geraamde) loonbijstelling volgt uit de zogenaamde referentiesystematiek. Uitgangspunt van deze systematiek is dat de begrotingen worden bijgesteld op basis van de actuele, door het CPB geraamde, ontwikkeling van de gemiddelde cao-lonen en loonkosten in de markt.

7. Onlangs is een nieuwe CAO rijksambtenaren afgesloten met een looptijd tot en met 31 december 2025. Hoe verhouden de gemaakte afspraken zich tot de financiële ruimte in de meerjarenbegroting? In hoeverre is met deze afspraken ook aanspraak gedaan op financiële ruimte in latere jaren?

De jaarlijkse loonbijstelling op de verschillende begrotingen is bepalend voor de financiële ruimte (loonruimte) voor het afsluiten van de CAO Rijk.

De jaarlijkse loonbijstelling wordt tijdens Voorjaarsbesluitvorming in de MR vastgesteld o.b.v. cijfers van het CPB uit het Centraal Economisch Plan (CEP). Dit resulteert in een *structurele* bijstelling op de loongevoelige delen van de verschillende begrotingen.

De omvang van de loonbijstelling wordt gebaseerd op de uitkomsten van de zogenaamde referentiesystematiek, waarvan het centrale uitgangspunt is dat de (gemiddelde) cao-loonontwikkeling in de markt gevolgd wordt. Deze systematiek geldt ook voor de overige kabinetssectoren (Defensie, Politie, Rechterlijke Macht) én de onderwijssectoren.

Bij het afsluiten van het recente akkoord over de CAO Rijk is uitgegaan van de *actuele* ramingen van het CPB uit het Centraal Economisch Plan 2024 (CEP) en daarmee de *actuele* begrotingsstanden en loonruimte voor 2024 en 2025. Het recente akkoord past binnen deze beschikbare structurele ruimte en er wordt geen voorschot genomen op ruimte vanaf 2026.

8. Hoe verhoudt de in de CAO afgesproken stijging van de contractlonen (+11,2% in twee jaar tijd) zich tot de stijging in de markt?

Met het recente akkoord over de CAO Rijk (looptijd 1 juli 2024 – 31 december 2025) loopt de sector Rijk weer in de pas met de actuele gemiddelde cao-loonontwikkeling in de markt.

Dit is in lijn met de uitgangspunten van de referentiesystematiek: de cao-loonontwikkeling in de kabinetssectoren (politie, rechterlijke macht, defensie en de rijksoverheid) en de onderwijssectoren moet de gemiddelde cao-loonontwikkeling in de markt kunnen volgen. Dit vindt veelal met enige vertraging plaats.

Bij het vaststellen van de financiële ruimte voor cao's (loonruimte) wordt uitgegaan van de actuele ramingen van het CPB. De opbouw is als volgt:

- voor 2024 is uitgegaan van de uit te keren loonbijstelling bij Voorjaarsnota 2024. De gemiddelde cao-loonontwikkeling in de markt over 2024 is geraamd op 5,7%;
- de voor 2025 geraamde loonbijstelling bij Voorjaarsnota 2025. De gemiddelde cao-loonontwikkeling in de markt over 2025 is geraamd op 3,8%;
- daarnaast is er nog structureel resterende loonbijstelling over 2023 ingezet. Deze middelen resteerde nog, omdat de huidige CAO Rijk (looptijd 1 januari 2022 – juli 2024) is afgesloten voorafgaand aan de oplopende inflatie en de oplopende (gemiddelde) cao-loonontwikkeling in de markt.

Hoofdfiche BZK: Een betrokken, bekwame en betrouwbare overheid

Datum: 9 april 2024

In de komende kabinetsperiode is het cruciaal om het openbaar bestuur verder te versterken en zo het geschonden vertrouwen van de samenleving in de overheid te herstellen. Het is belangrijk te blijven werken aan een overheid die betrokken, bekwaam en betrouwbaar is. Die luistert en leert. Die de vitaliteit van de gemeenschap gebruikt, publieke waarden en het algemeen belang beschermt en zorgt dat iedereen zich gehoord en gezien weet. Een overheid die met alle partners samenwerkt, zich richt op de maatschappelijke opgave en werkt vanuit het besef dat datgene wat wordt gedaan of juist niet, een enorme impact heeft op levens van mensen.

De afgelopen jaren is hard gewerkt om de overheid te versterken. Zo is onder meer gezorgd dat dienstverlening slimmer, toegankelijker en meer persoonlijk wordt, is ondersteuning in de nabijheid uitgebreid voor mensen die dat nodig hebben en is transparantie vergroot door inzichtelijk te maken welke informatie de overheid over inwoners heeft. Met het verder op orde brengen van de informatiehuishouding is gestart met het verbeteren van de verantwoording aan de Tweede Kamer over het gevoerde beleid. En via regiodeals hebben decentrale overheden voor langere tijd de financiële en bestuurlijke ruimte gekregen om te doen wat nodig is.

We zijn er echter nog niet. Veel mensen hebben nog steeds zorgen. Over bestaanszekerheid, het vinden van een woning, de beschikbaarheid van zorg of over migratie. Zij zijn onzeker en ervaren weinig grip op hun leven. Groepen mensen zien de overheid niet meer als veilige haven. Ze vinden dat er te vaak óver hen wordt gesproken in plaats van dat er mét hen wordt gepraat. Voor de overheid is het nog steeds lastig om over de waan van de dag te kijken. Om voorbij ratio en het economisch perspectief de mens te zien. Ook omdat Nederland van crisis naar crisis gaat. En juist in een crisis is er weinig ruimte voor nuance in het debat en is er weinig tijd om te werken aan een gezamenlijk perspectief. Inwoners haken af, soms boos, vaker machteloos.

We moeten doorpakken om dit structureel te keren. Inwoners vragen om een overheid die er voor hen is, die deskundig is in de beleidsontwikkeling en -uitvoering en die vertrouwt in de goede intenties van mensen. Hiervoor is realisme de basis: doen wat we beloven en niet meer beloven dan we kunnen waarmaken. Daarnaast hebben we oog voor de omstandigheden en uitdagingen die inwoners ervaren in alle delen van ons Koninkrijk, ook in de regio en in Caribisch Nederland. We kijken integraal in plaats van verkokerd, handelen proactief in plaats van reactief en richten ons op de lange termijn. Over beleidsdomeinen heen en als één overheid die vanuit de maatschappelijke opgave en het gezamenlijk belang samenwerkt met inwoners, bedrijven, instituten en de wetenschap en daarmee stap voor stap vertrouwen herwint.

BZK wil met het nieuwe kabinet de randvoorwaarden scheppen om dit alles vorm te geven en hierbij zelf het goede voorbeeld geven. Onze coördinerende verantwoordelijkheid is gericht op een weerbare democratie, een sterk bestuur, regio- en gebiedsgericht werken en een mensgerichte en waardengedreven manier van besturen en dienstverleners: fysiek én digitaal.

Een betrokken, bekwame en betrouwbare overheid vraagt om het vergroten van:

1. Bestuurskracht om de democratische rechtstaat te beschermen.
2. Uitvoeringskracht om het juiste te doen voor inwoners.
3. Veerkracht om klaar te zijn voor wat komen gaat.

Dit hoofdfiche werkt deze opgaven uit en beschrijft op hoofdlijnen wat nodig is om de ambitie te realiseren. In onderliggende stukken worden de opgaven in groter detail uitgewerkt.

1 Vergroten van de bestuurskracht om de democratische rechtstaat te beschermen

Goed bestuur vraagt om institutionele waarborgen, voldoende tegenmacht en aandacht voor democratisch vakmanschap. Maar ook om democratisch burgerschap, sociale grondrechten, betrouwbare en integere informatie en een vrije uitwisseling van ideeën en opvattingen. Het is hierbij belangrijk om technologische ontwikkelingen als sociale media en kunstmatige intelligentie in te passen in de democratische rechtsorde. Kernbegrippen voor bestuurders en ambtenaren zijn gezagswaardigheid, integriteit en weerbaarheid.

Dit kan onder meer gerealiseerd worden door:

- De Waarborgfunctie in de Algemene wet bestuursrecht te versterken om zo de menselijke maat in besluitvormingsprocedures beter te verankeren en een realistisch burgerbeeld leidend te maken bij besluitvorming- en rechtsbeschermingsprocedures.¹ Dit helpt voorkomen dat inwoners ernstig gedupeerd worden door (administratieve) onvolkomenheden of invulfouten.
- De integriteit van het bestuur te versterken:
 - Indienen van een wetsvoorstel bij de Tweede Kamer over vervolgfuncties van (oud-)bewindspersonen. Tevens transparantie over contacten met derden die invloed willen uitoefenen op het beleid vergroten (waaronder lobbyisten).
 - Uitbreiden en/of introduceren van maatregelen als een verplichte VOG voor bestuurders (betere screening), een versterking van de positie van de Commissaris van de Koning bij integriteitskwesies en de verplichte openbaarmaking van nevenfuncties en inkomsten daaruit. Caribisch Nederland wordt hierin mee genomen, tenzij de specifieke omstandigheden en uitgangspunten vragen om een andere aanpak.
 - Het faciliteren bij de versterking van goed bestuur in het Caribisch deel van het Koninkrijk. Zowel in Caribisch Nederland als in de autonome landen Aruba, Curaçao en Sint Maarten wordt gefaciliteerd bij de opzet, positionering en doorontwikkeling van integriteitsbureaus en hun instrumentarium.²
- Waardengedreven digitaliseren nadrukkelijker te verbinden aan goed bestuur door³:
 - inwoners te beschermen, hen meer regie te geven over het digitale leven en te zorgen dat mensen centraal staan bij de ontwikkeling en inzet van data en technologie, met daarbij specifieke aandacht voor rechtshandhaving, rechtsbescherming en toezicht.
 - de transparantie en openbaarheid verder te vergroten. Onder meer door uitvoering te geven aan de Interbestuurlijke Bestuurlijke Data Strategie en het Meerjarenplan Openbaarheid en Informatiehuishouding.
- Te stimuleren dat gemeenschappelijke waarden en omgangsvormen door gemeenten en provincies worden vastgelegd in statuten en manifesten.
- Griffies en rekenkamers bij provinciale staten, gemeenteraden en openbare lichamen op Caribisch Nederland te versterken om zo volksvertegenwoordigingen te ondersteunen bij hun kaderstellende en controlerende taken.
- Constitutionele toetsing mogelijk te maken⁴ zodat rechters decentraal aan grondrechten uit de Grondwet kunnen toetsen. Dit draagt bij aan de rechtsbescherming van inwoners.
- Onafhankelijk toezicht op de uitvoerende macht te versterken door een aparte Wet op de Rijksinspecties.
- Het aantal decentrale volksvertegenwoordigers uit te breiden om zo meer tegenmacht te bieden, de werkdruk te verlagen en de representativiteit te vergroten.
- Klokkenluiders beter te beschermen omdat zij een essentiële rol hebben in het bekendmaken van corruptie en andere misstanden.⁵
- Wetgeving over ambtsmisdrijven door politici en ambtenaren te moderniseren, waardoor wangedrag van politici en ambtenaren effectiever aangepakt kan worden.
- Consequent en zorgvuldig het principe comply or explain voor Caribisch Nederland toe te passen bij nieuwe wetgeving en beleid en bij initiatiefvoorstellen vanuit de Kamer.
- Verder te gaan met het wetsvoorstel herziening Wet openbare lichamen BES en de Wet financiën openbare lichamen BES.

Budgettaire consequenties (C mln.)	2024	2025	2026	2027	2028	Struct.
Menselijke maat/rechtsbescherming inwoners:		0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
• Invoeren wetsvoorstel Versterking Waarborgfunctie Awb						
• Decentrale constitutionele toetsing: gedeeltelijke opheffing van het						

¹ Wetsvoorstel versterking waarborgfunctie Awb.

² Zie ook WODC (2023), Ambtelijk-bestuurlijke integriteit in Caribisch Nederland.

³ De overheidsbrede opgaven in het digitale domein worden beschreven in het hoofdfiche digitalisering.

⁴ Wetsvoorstel constitutionele toetsing.

⁵ Conform de initiatiefnota Omtzigt.

rechterlijke toetsingsverbod in artikel 120 Grondwet						
Integriteit:	2,4	6	6,95	7,45	7,45	7,45
<ul style="list-style-type: none"> • Lobbyregister voor bewindslieden • Faciliteren juridische bijstand politieke ambtsdragers • Versterking integriteit medewerkers Rijksoverheid 						
Digitalisering						
<ul style="list-style-type: none"> • Zie Hoofdliche Digitalisering 						

2 Vergroten van de uitvoeringskracht om het juiste te doen voor inwoners

De overheid staat voor de taak om publieke dienstverlening zo te organiseren dat het aansluit bij de bedoeling van de wet én bij de verwachting van de samenleving. Dit vraagt om een zichtbare overheid die resultaten boekt, rekening houdt met wat inwoners aankunnen en oog heeft voor verschillen en daar naar handelt. Een overheid die met alle betrokkenen vanaf de start samenwerkt aan beleid en wetgeving zodat alle perspectieven op waarde worden gewogen en uitvoerbaarheid, rechtmatigheid en rechtvaardigheid worden getoetst. Een overheid die keuzes maakt en zorgt dat iedereen is toegerust om het gewenste resultaat te behalen omdat ambities, mandaat, taken, (financiële) middelen en uitvoeringskracht in overeenstemming zijn, zowel voor het Rijk als decentrale overheden.

Dit kan onder meer gerealiseerd worden door:

- Op basis van het regeerakkoord een bestuursakkoord te sluiten tussen Rijk en decentrale overheden waarin de uitvoerbaarheid centraal staat. Er wordt jaarlijks een overhedenoverleg georganiseerd over de aanpak en stapeling van maatschappelijke opgaven.
- Het op orde brengen van randvoorwaarden voor samenwerking over bestuurslagen heen:
 - Afschaffing van de opschalingskorting.
 - Te zorgen dat de openbare lichamen van Caribisch Nederland in staat zijn om hun eigen taken adequaat, structureel en zo zelfstandig mogelijk uit te voeren: de uitkeringen die zij uit het BES-fonds ontvangen worden op niveau gebracht en het fonds voortaan mee te laten bewegen met Rijksuitgaven en bevolkingsgroei.
 - Het indienen van het wetsvoorstel voor de herziening van het uitkeringsstelsel. Doel is het terugbrengen van het aantal specifieke uitkeringen en de verantwoordings- en controlelasten die daaraan verbonden zijn. Onder meer door het bieden van een volwaardig alternatief in de vorm van een bijzondere fondsuitkering, dat de bestedingsvrijheid van medeoverheden borgt.
- Interbestuurlijke samenwerking ook zichtbaar te maken door extra rijkskantoren te openen in de regio. Daarnaast door het opgavengericht werken in teams van gemeente-, provincie- en rijksambtenaren te stimuleren en teams waar nodig verder toe te rusten.
- Nabijheid van de overheid vergroten door ingezette initiatieven als de Informatiepunten Digitale Overheid bij bibliotheken en wijkcentra en de Rijksbrede loketfunctie te versterken.
- Een beleidskader decentraal bestuur vast te stellen, als opvolging van het gedachtegoed van Elzinga. Welke taken moeten door welke bestuurslaag of type overheidsorganisatie worden uitgevoerd? Dit levert tevens een bijdrage aan het tegengaan van diverse regionale hulp- en uitvoeringsstructuren voor decentrale overheden.
- Te sturen dat de verplichte kwaliteitseisen uit de Uitvoerbaarheidstoets Decentrale Overheden (UDO) en het Beleidskompas worden gevolgd. Zo wordt op gestructureerde wijze bepaald of het beoogde beleid uitvoerbaar is en passend voor de doelgroep. Tevens is er dan aandacht voor de effecten van beleid op regio's en op eventuele ruimte voor (regionaal) maatwerk.
- Te borgen dat lopende overheidsprogramma's⁶ duurzaam verankerd worden en van een structurele bekostiging worden voorzien. Deze programma's versterken de samenwerking tussen ministeries, medeoverheden, uitvoeringsorganisaties en overige stakeholders. Daarnaast is het belangrijk verbindingen te leggen en te versterken tussen programma's, zowel in het bereiken van (deels dezelfde) doelgroepen als in uit te voeren werkzaamheden.

⁶ Zoals Grenzeloos Samenwerken (inclusief Dialoog & Ethiek), Actieagenda Sterk Bestuur, Elke Regio Telt, Regio Deals, Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid

- Met de actieagenda Sterk Bestuur in te blijven zetten op beter samenwerkende overheden en passende verdeling van taken en bevoegdheden en toereikende middelen en ondersteuning van provincies, gemeenten en waterschappen.
- Het overheidsbrede programma Werk aan Uitvoering te continueren. Met dit programma wordt er op verschillende thema's toegewerkt naar publieke dienstverlening waar mensen en bedrijven zorgvuldig, tijdig en met de menselijke maat worden geholpen.
- Er voor te zorgen dat de openbare lichamen van Caribisch Nederland in staat zijn om hun eigen taken adequaat, structureel en zo zelfstandig mogelijk uit te voeren: de uitkeringen die zij uit het BES-fonds ontvangen worden op niveau gebracht door € 8,6 miljoen structureel toe te voegen en het fonds voortaan mee te laten bewegen met Rijksuitgaven en bevolkingsgroei.
- Met meer betrokken Haagse departementen meerjarige bestuurlijke afspraken maken met Caribisch Nederland om te zorgen voor betere onderlinge coördinatie van beleidsinitiatieven, langjarige (financiële) zekerheid voor de openbare lichamen en gerichtere investeringen in hun ambtelijke organisaties.

Budgettaire consequenties (€ mln.)	2024	2025	2026	2027	2028	Struct.
Randvoorwaarden samenwerking overheden:						
• Schrappen opschalingskorting gemeenten en provincies			1.050	1.050	1.050	1.050
• Verhogen uitkeringen BES-fonds	30	30	30	30	30	30

3 Vergroten van de veerkracht om klaar te zijn voor wat komen gaat

Maatschappelijke veranderingen als digitalisering, globalisering en grotere mondigheid van burgers zetten meer klassieke vormen van organisatie, bestuur, wetgeving, handhaving en rechtspraak onder druk. Het is zaak te borgen dat ook nieuwe mogelijkheden worden benut om de effectiviteit, legitimiteit en de maatschappelijke acceptatie van overheidshandelen blijvend te garanderen en zo de veerkracht te vergroten. Veerkrachtige organisaties zijn in staat schokken op te vangen en kunnen anticiperen op toekomstige uitdagingen en op lange termijn consequenties van veranderingen: op lokaal, nationaal en mondiaal niveau.

Dit kan onder meer gerealiseerd worden door:

- Werk te maken van complexiteitsreductie en procesoptimalisatie, te kijken waar taken dubbel en deze te schrappen en een impuls te geven aan de rijksbrede bedrijfsvoering. De efficiency- en productiviteitswinst die hiermee geboekt kan worden, kan desgewenst als taakstelling worden ingeboekt. De directe dienstverlening aan de samenleving/inwoners wordt uitgezonderd van deze taakstelling.
- De externe inhuur waar mogelijk terug te brengen. We maken een uitzondering voor specialistische kennis die binnen de maatschappij en overheid schaars is. Zo is de digitaliseringsopgave onverminderd groot en blijft inhuur van kennis hier nodig. Ditzelfde geldt voor tijdelijke (herstel)operaties om het vertrouwen van de samenleving terug te winnen of ten tijde van crises. Besparingen zijn mogelijk, maar welk bedrag is afhankelijk van de noodzakelijke inzet van externen om onder meer de Toeslagenaffaire en de Versterkingsopgave in Groningen op te lossen, en de mogelijkheden om ICT inhuur terug te dringen.⁷ Over het laatste onderwerp brengt ABD Top consult in april 2024 een advies uit.
- De toegang tot (pools van) expertise vergroten zodat medewerkers van verschillende overheidslagen beter kunnen samenwerken aan grote en ingewikkelde opgaven.
- Bij functies vallend onder de Algemene Bestuursdienst de focus nog meer te leggen op (de ontwikkeling van) leiderschap, vakkennis en kennis van de praktijk benodigd voor de opgave.
- Vergroten van vaardigheden van ambtenaren: het responsief uitvoeren van regels, het herkennen van en omgaan met maatwerkgevallen/bijzondere omstandigheden, het inrichten van organisatieonderdelen ter ondersteuning of het overnemen van ingewikkelde dossiers en het ontwikkelen van de benodigde communicatie- en mediation-vaardigheden naar inwoners.
- Inzetten van scherpere doelstelling op diversiteit en inclusie voor (top)ambtenaren.

⁷ 42% van de externe inhuur is ICT gerelateerd.

- De rechtspositie van politieke ambtsdragers beter te regelen en waar nodig te actualiseren. Onderdeel daarvan is het vangnet dat de Appa-uitkering biedt, aangezien politieke ambtsdragers, anders dan gewone werknemers, geen ontslagbescherming genieten.

Voor ambtelijk vakmanschap is in 2021 een reeks middelen uit de POK beschikbaar gesteld van ongeveer €5 mln. Deze loopt in 2025 af. Voor de extra inspanning zijn onderstaande middelen nodig.

Budgettaire consequenties (€ mln.)	2024	2025	2026	2027	2028	Struct.
Leerinterventies verbreden naar alle rijksambtenaren	1	1	2,5	2,5	2,5	2
• Waarvan apparaat			2	2	2	2
HRM maatregelen			0,5	0,5	0,5	0,5
• Waarvan apparaat						
Basisopleiding Ambtelijk Vakmanschap			2	2	2	0,5
• Waarvan apparaat			2	2	2	0,5